

La Peralada ibèrica i romana, un patrimoni cultural poc conegut

L'arqueologia a Peralada és poc coneguda, malgrat que des de la segona meitat del segle XIX s'hi han dut a terme nombrosos treballs, amb un impuls especial i metodologia científica durant els anys vuitanta i noranta. Moltes d'aquestes intervencions han posat al descobert les restes d'època ibèrica i romana a les places, als carrers i a les cases mateixes dels seus habitants. Uns treballs que avui dia encara no s'aturen, ja que encara hi ha moltes incògnites per resoldre.

Text i fotos > **JAUME PUIGREDON BOIXADERA**, arqueòleg

La vila de Peralada és avui dia molt coneguda pel castell i per tota l'activitat econòmica i cultural que en les darreres dècades s'ha generat entorn seu, principalment a partir de la reivindicació de tot el seu llegat com a vila medieval i de tot el patrimoni cultural però també natural que engloba. Probablement, la transformació més recent d'aquesta població ve donada per les caves, que

en els darrers anys n'han modificat tot el paisatge.

Al mateix ritme que se'n transformava l'entorn i que es modernitzaven les places, els carrers i la majoria de les cases del nucli antic, van aparèixer, sota terra, nombroses restes arqueològiques que ens parlen del seu passat més reculat. Ens hem d'imaginar que el paisatge era força diferent, i rius com l'Orlina i el Llobregat d'Empordà hi te-

nien un paper força més destacat del que hi tenen avui dia.

En aquest context, enmig de la plana empordanesa, tot controlant les rutes transpirinenques que passaven pel coll de Banyuls, s'alçava en temps passats el jaciment arqueològic del Turó de Peralada, situat enmig d'una estratègica cruïlla de camins i com un dels punts de control de l'antiga Via Heràclia, a l'altura de l'actual població d'Es-

>> Restes d'una antiga casa ibèrica al carrer de la Baixada de la Font.

polla. Una destacada comunitat humana va decidir instal·lar-se en aquest indret i hi va poder viure ininterrompudament des del segle VI aC fins als segles II-I aC, en què l'arribada dels romans com a nous administradors del territori va suposar canvis importants en l'organització que van afectar notablement els antics habitants.

No obstant això, abans de continuar volem recordar que les dades històriques que aportem a continuació són únicament un granet de sorra més, que se suma a totes les feines que molts arqueòlegs han fet abans, i segurament continuaran canviant, perquè es tracta d'un jaciment arqueològic del qual només es té un coneixement parcial, ja que s'hi solen dur a terme actuacions d'arqueologia preventiva, sovint motivades per algunes obres o reformes que es fan al nucli antic de la població de Peralada.

L'antiga casa ibèrica

A continuació, exposem els resultats d'una de les darreres recerques fetes al carrer de la Baixada de la Font l'any 2019, on, en el context d'unes obres, van aparèixer restes d'una antiga casa ibèrica datades entre els segles III-I aC, un període poc conegut a l'indret, on l'únic paral·lel que hi havia era un context domèstic semblant que s'havia excavat l'any 2010 al carrer del Forn.

Les estructures documentades al carrer de la Baixada de la Font són força més parcials, i només van permetre documentar tres estances, mentre que al carrer del Forn es va poder excavar per complet la planta d'aquest tipus d'habitatge ibèric, amb uns resultats interessantíssims.

Tipològicament, aquest tipus de construccions corresponen al que alguns investigadors han denominat els darrers anys com a *habitatges ibèrics de tipus complex*, que, a diferència dels d'èpoques anteriors, es caracteritzen per ser espais amb una funció doble, perquè serveixen d'habitatge però també tenen finalitats industrials. Entre aquests destaquen els espais dedicats a la molta del gra (que s'han pogut identificar per la presència, en alguns casos *in situ*, de molins de gra) o amb restes d'activitat metal·lúrgica (s'hi han pogut trobar deixalles generades per la feina).

A més a més, respecte dels d'etapes precedents, aquest tipus d'habitatges

>> Un moment dels treballs duts a terme el 2019.

es caracteritzen per tenir més d'un espai o una sala per fer aquestes activitats, sempre articulat a partir d'un corredor o accés principal des del qual es distribueix un circuit interior diferent d'un de privat, dissenyat per a les persones que els visiten.

Pel que fa als materials recuperats, n'hi ha de factura local i d'arribats de diverses parts de la Mediterrània occidental, probablement gràcies a la proximitat del Turó de Peralada amb dos ports molt importants en aquella època: Empúries i Roses. Altres contextos semblants, tant pel tipus de materials recuperats com per l'arquitectura, els hem de buscar en altres jaciments arqueològics de la zona relativament propers, com el de Mas Castellar de Pontós o les cases hel·lenístiques de l'antiga Rhode a Roses.

L'antic campament romà

Malaauradament, la vida d'aquest tipus de construccions al Turó de Peralada es va veure interrompuda de cop per un nivell arqueològic de terraplenament de tota la plataforma sud del jaciment arqueològic, que alguns estudiosos (entre els quals ens incloem) pensen que podrien correspondre a les restes molt parcials i mal conegudes del que hauria estat un antic campament romà construït, molt probablement, directament al damunt de les darreres

Aquest tipus d'habitatges tenen més d'un espai o una sala per fer aquestes activitats, sempre articulat a partir d'un corredor o accés principal des del qual es distribueix un circuit interior diferent d'un de privat, dissenyat per a les persones que els visiten

restes de la fase ibèrica del jaciment del Turó de Peralada.

S'estima que aquesta ocupació va ser temporal i puntual, amb finalitats de control del territori. No va ser fins ben entrada l'edat mitjana que Peralada va tornar a ser ocupada de manera estable, i dels seus antics habitants només en va quedar el record. Tots els arqueòlegs i arqueòlogues que han treballat al jaciment periòdicament, sempre condicionats per les obres que s'hi fan, s'encarreguen de donar a conèixer i recordar aquest passat.